

Multik és partizáncselek

Bodnár Gyula: Gyertyaláng az alagútban

„[...] a gyermekkor felől nézve, életem nagy szerencséje, hogy tizenhárom évesen láttam először tévét. Ilyenképpen van hova visszajárnom, a legfogékonyabb évek még tévétlen, tehát gazdag és sokszínű közegébe. Utazásaim, jelen és múlt közötti ingázásaim közben pedig jegyzetek. Ennek eredménye ez az újabb kötet” – írja új könyve előszavában Bodnár Gyula. Lévén, hogy földiek – mindketten bodroglók – vagyunk, mindjárt idekívánczozik az én új könyvem, a *Kerek világ közepében* utószavából is egy „testvérgondolat”: „Úgy tapasztalom, idővel az emberben egyre növekszik a lélek szomja, minél többet megtudni és lejegyezni a szülőföldről: évszázadokon át élő és lélegző népéről ott, ahol a messze múltban gyökeret verve otthonra leltek, a Bodroglókban, s egy tágabb hazában, a Kárpát-medencében.” Más nációk embere sem éli meg ezt másként, a cseh Bohumil Hrabal például így vall: „Minél előbbre halad az ember életútján, annál nagyobb szükségét érzi annak, hogy visszatérjen a gyermekkorába.” Abba a gyermekkorba, abba a valójában még falusi-paraszti társadalomba, amely – szerencsére – a mi nemzedékünknek egy életre szóló tudás-, élmény- és ismeretanyagot adott, s amely által napjaink valóságát hitelesebben tudjuk mérni – és papírra vetni. Ahogy teszi új könyve „személyes történelmében” Bodnár Gyula is, az „emlékek házána ablakán kihajolva”.

Nagyon régen nem olvastam már olyan „tárcagyűjteményt”, amelyben ennyi egyívású gondolatra és vallomásra, ennyi „közösre” leltem volna: egyrészt a múltidézés formáját illetően, másrészt a látás: az események, indulatok, ítéletek, együttérzés, mindennapok, színek, lélekrezdülések tekintetében.

Igaz, egyidősek vagyunk, s ezen túl egy táj, egy nép, egy „bibliai nyelv” nevelt bennünket. Bodnár Gyula szülővárosa, Királyhelme is „bájos, kerek domb tövében” fekszik, az én szülőfalumat, Szentest is egy domb meg egy hegy őrzi, a Pilis és a Lingó, s mindkét település „áldva hegy levéllel”. Ráadásul a Bodroglók szíve, Királyhelme – egykori alma materem – már réges-régen város, hiszen hajdanában „úgy ítélte András király, titulus, rang néki kijár”.

*

Ha azt kérné tőlem valaki, határozzam meg tömören és pontosan Bodnár Gyula sok évtizedes írói-emberi habitusát, illetve hát írói-publicisztikai tevékenységének a mibenlétét, éppen a fenti két jelzőt – a tömörséget és a pontosságot – mondanám, megtoldva még a

sokszínűséggel, a fogékonysággal, a szociális érzékenységgel, az együttérzéssel, a hitelességgel, az őszinteséggel, a nagyvonalúsággal, s egyben a fegyelemmel meg a szigorú, kendőzetlen ítélettel is.

A kérdésre pedig, hogy ezt milyen műfajban, műfajokban műveli, mindenekelőtt az irodalommal rokon, etikai és közéleti kérdéseket taglaló *tárca*, mi több, a rövid jellemrajzokat, pillanatképeket teremtő *tárcanovella* jutna eszembe, meg ezek testvérműfajai: a *napló*, a maga rendszerességével, a *glossza*, az aktuális kérdésekhez való hozzászólásaival, esetleg a *kroki*, a gyorsan felvázolt, sokszor ironikus vagy szatirikus rajzaival; mert ilyen is akad a három nagy fejezetre – *Feljegyzések az emlékek házából*, *Közterek*, *Képeslapok* – tagolt gyűjteményben.

De jelöljük bármilyen irodalmi műfajúnak is a Bodnár-krónikákat, mindig felfigyelhetünk bennük egy közös írói akaratra, miszerint együtt kívánja vizionálni a múltat, a jelent, sőt a jövőt is. A múltat nem vethetjük le, mint egy elkopott, divatjamúlt ruhát – mondja írónk –, ellenkezőleg, a múlt olyan, mint a bor, a gyarapodó évekkel egyre nemesebbé és ízeesebbé lesz; e kiforrt, véglegessé lett múlt által tudjuk minősíteni az ezerarcú jelen értékeit és kacatát, minőségét és szennyét, a rendet és a káoszt; s e letisztult múlt alapján tudunk „jóslatokat”, „ítéleteket” alkotni az egyébként kiszámíthatatlan jövőről is.

Mindez életünk valamennyi dimenziójára érvényes, legyen bár szó az anyanyelv fel szabadító, gyógyító erejéről; a családok között igazságtalanul, már-már megalázóan nagyra nyíló ollóról; a mellettünk elsuhanó életről, mi több, a mi elsuhanásunkról az élet mellett. Erős mondatok hangzanak el írónk könyvében otthonaink elárulásáról; a szlovákiai magyar gyermeklélekszám-apadásának s a fiatalság elvándorlásának végzetes következményeiről; kaptáraink halálos csendjéről; gyönyörű népdalaink elhalásáról az ifjúság ajkain; a bennünket a Moby Dick által Ahab kapitányként mélybe rántó életről; a Pozsonytól lefelé „lejtő országról, a hallgatás övezte szegénységről, az elfuserált demokráciáról; a nemzeti közösségünkben félelmet keltő nyelvtörvényről, amely ráadásul „dupla papírt, dupla festéket, dupla munkát, dupla szónoklatot, dupla időt és dupla kiadást” is jelent. Olvashatunk e tárcákban a felvidéki magyarság – politikai – két szék közé eséséről; a „feljavított” élelmiszerek okozta civilizációs betegségekről; a nagy lila, talmi médiashow-król, a mosdatlan szájú celebekről, na meg arról a döbbenetes, a szlovák nemzeti felkelés ünnepségének alkalmából Besztercebányán elhangzott „partizáncselről”, melynek főmuftija, az ország feje megígéri: a szlovákok jók lesznek hozzánk, ha mi is jók leszünk hozzájuk; ez a mi jóságunk természetesen abban nyilvánul(hat) meg, ha jól megtanulunk szlovácul – hogy aztán csobbanás nélkül elmerülhessünk a szláv tengerben.

Vég nélkül tekinthetnének bele Bodnár Gyula „kaleidoszkópjába”: benne új meg új alakzatokat öltő gyöngyszemek mutatják meg életünk ezer – hol kedves, hol eltorzult, hol pusztuló, hol pusztító – arcát: a képernyők, a monitorok, a házi mozik, a hollywoodi szennycsatornák börtönébe zárt ifjúság virtuális életbe merülő, oxigénhiányos világát; a hiéna természetű médiát; a végtelenségig ismételt, véres kaptafára húzott giccset meg a szalagon gyártott szappanoperákat; az elnöiesedett pedagógustársadalmat, ahonnan úgy hiányoznak a férfiak, mint az apa a csonka családból, na meg a gyerekeikre naponta 7 percet áldozó szülőket, akik villanypásztorként alkalmazzák velük szemben a televíziót.

De szó esik Bodnár könyvében „jó” dolgokról is: a kertészkedésről, a „piszok sok munka” szülte örömeiről; régi szüretekről, borcsinálásokról, az ember vérért teljesen kicserélő burcsákról-murciról, az életet meghosszabbító vörösbor-fogyasztásról; a „halhatatlan” gyermekkor életet megtartó ajándékairól; a cipészműhelyek – e kisvárosi CNN-ek – illatáról, állatok hűségéről, szavak és nyelvek szerelméről, gyönyörű, verejtékes, színházrendezői időkről; a dobogó legmagasabb fokára felálló magyar sportolókról, ami-

kor szerzőnk úgy érzi, őt is, az egész nemzetet odaemelik magukhoz a csúcra, a világ elé, s „ott vagyunk fent mindnyájan, magyarok milliói, s míg hangzik a himnusz, a legmagasabbra kúszik a piros-fehér-zöld zászló”.

Csakhogy e „jók” nem új keletű áldások, inkább a múltban gyökereznek, onnan hullámzanak a mába, mint egykor a vasfüggönyön át sugárzó „beatlemánia”, amikor az ifjú nemzedékek nem sodródtak céltalanul a kiüresedett, globalizált világ útvesztőiben, hanem inkább szalalomozni igyekeztek a Brezsnyev elvtárs szemöldökének „védőszárnyai” alatt zajló, tragikomikus husáki konszolidációval szemben.

Manapság, amikor „minden borzasztóan sürgős lett a világban”, s bennünket, a láthatatlan falak foglyait, a fogyasztói társadalom rabjait a „multi etet és itat”, s ha kell, még a tortáinkat is ő süti, ezzel is nyomatékosítva, hogy voltaképpen mindent a globalizáció irányít, azon belül pedig a politika és a korrupció. Na meg a média! Ebben az egyetemes elmagányosodásban „a politika országot, nemzetet, közösségeket oszt meg, családtagokat, barátokat választ el” – rajzol pontos képet napjainkról Bodnár Gyula. Hozzátehetjük, ez az álságos és alantas viszálykodás olykor már-már a „hétköznapi fasizmus” szintjére süllyed: „listák” készülnek arról, kiket kell kiközösíteni, kiknek a neve nem kerülhet be még az egymondatos kulturális hírekbe sem, kiknek a műveiről – legyenek bár a lélek nemes erőfeszítésével létrehozott alkotások – nem jelenhet meg méltatás.

Gyertyaláng az alagútban – mondja Bodnár Gyula könyvének a címe. Tehát még fény sincs az alagút végén, hogy legalább sejtésünk legyen a kulisszák mögött fegyverkező pokolról; nincsen fény, csak egy árva gyertyaláng pislog abban a sötét alagútban, melybe belesodródtunk; s e gyertyalángot bármikor elolthatja egy fuvallat, hogy ott botorkáljon az ember a káosz sötétjében, egy arctalan, jövőtlen, egyetemes cél nélküli, reményét vesztő, túlszekularizált, szabadságot hazudó, kapzsi, ármánykodó, rosszindulatú, szolgálkúséget elváró és jutalmazó világban: hűtlenné válva – ahogy szerzőnk írja – az amúgy bennünk szunnyadó lélek és értelem fényéhez. Ha úgy tetszik, belső emberünkhöz, az isteni részhez.

BODNÁR Gyula, *Gyertyaláng az alagútban*, Media Nova M, Dunaszerdahely, 2014.

Panon drágakövek 6, 2015